

Konkurences padome

Brīvības iela 55, Rīga, LV-1010, tālr. 67282865, fakss 67242141, e-pasts pasts@kp.gov.lv, www.kp.gov.lv

Rīgā

18.07.2022. Nr. 1.7-2/680

Uz 21.06.2022. Nr. RD-22-1097-nd

Rīgas valstspilsētas pašvaldībai

*Par izvērtējumu kapitālsabiedrības izveidei
Rīgas ostas pārvaldes funkciju izpildei*

Konkurences padome (turpmāk – KP) ir saņēmusi Rīgas valstspilsētas pašvaldības (turpmāk – Pašvaldība) vēstuli, kurā KP lūgta sniegt viedokli par sagatavoto Pašvaldības līdzdalības izvērtējumu (turpmāk – Izvērtējums) jaundibināmā kapitālsabiedrībā Rīgas ostas pārvaldes funkciju izpildei (turpmāk – Kapitālsabiedrība) un ar sagatavoto līdzdalības izvērtējumu saistīto dokumentāciju. Pašvaldības vēstulei pievienots Izvērtējums, Rīgas domes saistošo noteikumu “Par Rīgas valstspilsētas pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai un drošībai stratēģiski svarīgiem īpašumiem un pakalpojumiem ostas pārvaldības jomā” projekts (turpmāk – Saistošo noteikumu projekts), Rīgas domes Kapitālsabiedrību pārvaldes 11.02.2022. vēstule Nr. KSP-22-15-nd, VSIA “Latvijas Jūras administrācija” 18.02.2022. vēstule Nr. 1-7/N-43e un biedrības “Latvijas Jūrniecības savienība” 08.03.2022. vēstule Nr. LJS-22-03-1e.

Priekšnoteikumi publiskas personas līdzdalībai kapitālsabiedrībā ir noteikti Valsts pārvaldes iekārtas likuma (turpmāk – VPIL) 88. panta pirmajā daļā, proti, tiek novērsta tirgus nepilnība, radītas preces vai pakalpojumi vai pārvaldīti īpašumi, kas ir stratēģiski svarīgi valsts vai pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai vai valsts drošībai.

Savukārt, lai pamatotu, ka citādā veidā nav iespējams efektīvi sasniegt minētā panta pirmajā daļā noteiktos mērķus, publiskai personai ir nepieciešams veikt paredzētās rīcības juridisko un ekonomisko izvērtējumu, t.sk. ietekmes uz konkurenci izvērtējumu un iespējamo konkurences neitralitātes risku izvērtējumu, kā arī konsultēties ar kompetentajām institūcijām konkurences aizsardzības jomā un komersantus pārstāvošajām biedrībām vai nodibinājumiem.

Izvērtējumā norādīts, ka jautājumi saistībā ar Rīgas ostas pārvaldības reformu ir apspriesti un izvērtēti, veicot diskusijas un konsultācijas ar Rīgas brīvostas padomi, biedrību “Latvijas Stivdorkompāniju asociācija”, kā arī, gatavojot un virzot likumprojektu “Grozījumi Likumā par ostām” Rīgas brīvostas pārvaldības modeļa maiņai, veiktas diskusijas ar nozares speciālistiem. Sagatavotie grozījumi tika iesniegti un izskatīti Latvijas ostu un tranzīta loģistikas padomē, kā arī divreiz izskatīti Nacionālās trīspusējās sadarbības padomē.

KP konstatē, ka Pašvaldība, veicot Izvērtējumu, ir arī vērsusies pie komersantus pārstāvošajām biedrībām, proti, pie biedrības “Latvijas Jūrniecības savienība”, biedrības “MAZO OSTU ASOCIĀCIJA” un biedrības “Latvijas Stivdorkompāniju asociācija”, kā arī pie VSIA “Latvijas Jūras administrācija” ar lūgumu sniegt viedokli par Kapitālsabiedrības

dibināšanas ietekmi uz konkurenci tirgū. No Izvērtējumam pievienotajiem dokumentiem secināms, ka Pašvaldība ir saņēmusi atbildes tikai no biedrības “Latvijas Jurniecības savienība”, kas norādījusi, ka šāda veida atzinumus neizstrādā un nevienam nesniedz, kā arī no VSIA “Latvijas Jūras administrācija”, kas norādījusi, ka uzdotie jautājumi neietilpst tās kompetencē. Vienlaikus KP rīcībā ir biedrības “Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera” (turpmāk – LTRK), kā arī biedrības “Latvijas Stividorkompāniju asociācija” (turpmāk – LSA) viedokļi, ko tā saņēmusi, veicot Satiksmes ministrijas līdzdalības izvērtējumu Kapitālsabiedrībā, līdz ar to KP var sniegt atzinumu par Pašvaldības veikto Izvērtējumu.

10.02.2022. tika pieņemts likums “Grozījumi Likumā par ostām”¹, kas stājās spēkā 27.04.2022., līdz ar to Ostu likums cita starpā tika papildināts ar pārejas noteikumu 16. punkta 1. apakšpunktu, kas paredz, ka Ministru kabinets un Pašvaldība līdz 01.09.2022. pieņem lēmumu par kapitālsabiedrības dibināšanu Rīgas ostas pārvaldīšanai VPIL un Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likumā noteiktajā kārtībā. Panākot vienošanos par kopīgas – valsts un pašvaldības – kapitālsabiedrības izveidi, tās pamatkapitālā valsts iegulda Rīgas brīvdostas pārvaldei piederošo mantu un aktīvus, bet Rīgas valstspilsētas pašvaldība – tai piederošo ostas teritorijā esošo mantu un aktīvus, kas līdz šim bija nodoti Rīgas brīvdostas pārvaldes valdījumā, ievērojot nosacījumu, ka valstij pieder ne mazāk kā 60 procenti un Rīgas valstspilsētas pašvaldībai – ne vairāk kā 40 procenti kapitāla daļu (akciju). Kapitāla daļu (akciju) turētāji noslēdz akcionāru līgumu, lai noteiktu un precizētu kapitāla daļu (akciju) turētāju tiesības un pienākumus un noteiktu atbildību saistībā ar kapitālsabiedrības kopīgu pārvaldību.

Izvērtējumā norādīts, ka Rīgas domei, lemjot par līdzdalības iegūšanu Kapitālsabiedrībā, nav dotas tiesības atteikties no kāda atsevišķa pakalpojuma sniegšanas uzsākšanas, ja tas izriet no likumā noteiktajām ostas pārvaldes funkcijām un likvidējamās ostas pārvaldes noslēgtajiem līgumiem, jo Ostu likuma 16. punkta 4. apakšpunktā ir noteikts, ka visus Rīgas brīvdostas pārvaldes noslēgtos un spēkā esošos līgumus ar ostas pakalpojumu sniedzējiem līdz 31.12.2022. pārjauno (Civillikuma 1876. pants), attiecīgo brīvdostu pārvalžu – atvasinātu publisko tiesību juridisko personu – vietā stājoties šā likuma 7. panta 1.1 daļā minētajām kapitālsabiedrībām. No pārejas noteikumiem izriet, ka Kapitālsabiedrība būs universāla Rīgas brīvdostas pārvaldes tiesību un saistību pārņēmēja atbilstoši universālsukcesijas principam.

Līdz ar to Kapitālsabiedrība pilnībā pārņems arī Rīgas brīvdostas pārvaldes finanšu saistības, kas atbilstoši 2021. gada pārskata datiem attiecībā uz ilgtermiņa saistībām sasniedz 53,3 milj. EUR, bet īstermiņa saistības veido 6,4 milj. EUR. Tiek arī norādīts, ka Rīgas brīvdostas pārvalde ir arī aktīvi realizējusi dažādus Eiropas Savienības finansētos projektus, kas paredz ilgtermiņa ieguldījumus infrastruktūrā un tiem ir jānodrošina darbības nepārtrauktība vismaz piecus gadus pēc projekta beigām.

Pašvaldība norāda, ka Rīgas osta tiks attīstīta par loģistikas centru ar augstas pievienotās vērtības pakalpojumiem un ražotnēm, kā arī stimulēs dažādu nozaru jaunu uzņēmumu ienākšanu, kas radītu jaunas darbavietas, jo ražošanas attīstība ostā ir veids kā nodrošināt darba vietas, ieņēmumus un stabilu kravu apgrozījumu ilgtermiņā. Papildus tiek norādīts, ka, ņemot vērā kapitālsabiedrības pamatfunkciju, kas ir peļņas gūšana, tad ostai tiks dota iespēja paplašināt darbību biznesa virzienā. Pieņēmums, ka osta ir tikai kravu apstrādes objekts, ir novecojis. Mūsdienās osta ir dažādu pakalpojumu kopums, ja līdz šim osta tika ierobežota, tās juridiskā statusa dēļ, tad kļūstot par kapitālsabiedrību, iespējas kļūs plašākas, kā piemēram, nekustamā īpašuma sfēra, digitalizācijas sfēra, konsultāciju pakalpojumi un ostu daļu iegāde arī ārpus robežām dažādās trešās pasaules valstīs.

Vērtējot Kapitālsabiedrības darbības ietekmi uz tirgu, Izvērtējumā norādīts, ka

¹ <https://likumi.lv/ta/id/331928-grozijumi-likuma-par-ostam>

Kapitālsabiedrības komercdarbība neradīs negatīvu ietekmi konkurences procesam kopumā. Bez Pašvaldības iesaistes Kapitālsabiedrībā ilgtermiņā var būt apgrūtināta Pašvaldības izvirzīto mērķu Pašvaldības teritorijas attīstības, kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanas, transporta un mobilitātes, un vides aizsardzības jomā sasniegšana.

Pašvaldības izvirzītais Kapitālsabiedrības darbības vispārējais stratēģiskais mērķis izriet no tiesību aktiem, politikas plānošanas dokumentiem un Pašvaldības funkcijām (likuma "Par pašvaldībām" 15. panta pirmās daļas 3., 5., 10. un 13. punkts) un tas ir – mūsdienīgas, sakārtotas, eiropiskas, pilsētas vidē integrētas, drošas un sabiedrībai draudzīgas ostas vides, kas atvērta inovācijām, pētniecībai, pārnozaru un starpnozaru sadarbībai, izglītībai un Latvijas iedzīvotāju kopienu radītu iniciatīvu īstenošanai, veidošana, stiprinot ostas kā sociāli atbildīga un sabiedrībai atvērta partnera, kas darbojas atbilstoši "viedās ostas" darbības principiem, lomu; Rīgas pilsētas un Rīgas metropoles areāla ilgtspējīgas attīstības nodrošināšana, veicinot konkurētspēju un ekonomikas attīstību plašākas sabiedrības interesēs, respektējot arī vides un sociālo dimensiju.

Pašvaldības vērtējumā Kapitālsabiedrības komercdarbība atbilst VPIL 88. panta pirmās daļas 1., 2. un 3. punktam, proti, kapitālsabiedrības darbības rezultātā nozarē, kurā pastāv tirgus nepilnība, tiek radīti tādi pakalpojumi un pārvaldīti tādi īpašumi, kas ir stratēģiski svarīgi Valsts un Pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai un drošībai.

LTRK, paužot viedokli par Kapitālsabiedrības dibināšanu, ir norādījusi, ka būtu detalizēti jāvērtē ekonomiskās sekas pārvaldības modeļa maiņai, piemēram ietekme uz aizņemtā kapitāla piesaistes iespējām, Eiropas Savienības fondu saņemšanas iespējas un atbalsta intensitāti, mainot juridisko formu, u.c. ekonomiskās sekas modeļa maiņai.

Papildus LTRK ir paudusi viedokli, ka neatkarīgi no tā, kas veic ostas pārvaldību, būtiska ir pašvaldību un privātā sektora iesaiste, tai skaitā saistītas infrastruktūras attīstībā, kas veicinātu ostas teritorijas un pie tās esošo uzņēmumu attīstību un produktivitātes paaugstināšanu. Jau šobrīd LTRK biedri ir vērsuši uzmanību, ka esošās situācijas un līdz šim pieņemto lēmumu rezultātā ir traucēta investīciju piesaiste un radīti zaudējumi.

Savukārt, LSA ieskatā, apgalvojums, ka ostu pārveidošana kapitālsabiedrībās pozitīvi ietekmēs ostu konkurētspēju, jaunu uzņēmumu ienākšanu, jaunu darba vietu radīšanu un kravu pieaugumu, nav ne ar ko argumentēts un parādīts. Nav ticis analizēts, kādas sekas uz ostu pārvalžu finansiālajiem rādītājiem atstās apstākļi, ka Kapitālsabiedrība atšķirībā no jau esošā modeļa, cita starpā būs arī uzņēmuma ienākuma nodokļa un nekustamā īpašuma nodokļa maksātājs.

Vienlaikus LSA savā vēstulē norādījusi, ka tā vēlētos daudz plašāku finansiālo analīzi, kas pamatotu jauno kapitālsabiedrību izveidi Rīgas ostā, jo LSA nespēja saskatīt detalizētu, uz skaitļiem un cipariem balstītu pētījumu. Turklāt, LSA ieskatā, būtu lietderīgi dokumentos parādīt, ko jau esošais, patreizējais Rīgas pārvaldes modelis nav sasniedzis vai nevarēs sasniegt un kā plānotais, jaunais pārvaldes modelis to sasniegs un īstenos.

LSA norādījusi, ka tās biedri kritiski vērtē sniegto informāciju, ka Kapitālsabiedrība darbosies arī nekustamā īpašuma sfērā, digitalizācijas sfērā, konsultāciju pakalpojumos un ostu daļu iegādē trešās pasaules valstīs, jo ostu pārvaldēm būtu jānodarbojas tikai un vienīgi ar tām raksturīgākām, noteiktām funkcijām un uzdevumiem, tādēļ LSA nav saprotams, kādēļ ostu pārvaldēm būtu jādarbojas digitalizācijas sfērā vai jāiegulda kapitāla daļas ostās trešajās pasaules valstīs.

Valsts pārvaldes funkciju realizēšana

Kapitālsabiedrības valsts pārvaldes funkcijas noteiktas Ostu likuma 7. panta otrajā daļā. No minētās tiesību normas izriet, Kapitālsabiedrības pienākums būs:

- noteikt ostas maksu un tarifu robežlīmeņus par ostā sniegtajiem pakalpojumiem (piemēram, maksa par tauvošanas darbu izpildi, par kuģa atkritumu un piesārņoto ūdeņu pieņemšanu, par ostas velkoņu un citu peldošo līdzekļu izmantošanu u.c.)

- noteikt apsardzes un caurlaižu režīmu ostā;
- savas kompetences ietvaros kontrolēt ostas noteikumu ievērošanu;
- savas kompetences ietvaros kontrolēt ostas komercsabiedrību darbības atbilstību likumiem, Ministru kabineta normatīvajiem aktiem un Rīgas ostas pārvaldes nolikumam;
- kontrolēt ostas teritorijas aizsardzību pret piesārņojumu, nodrošināt ostas teritorijā radušos piesārņojuma seku likvidēšanu, piedalīties piesārņojuma seku likvidēšanā jūrā, organizēt kuģu radīto atkritumu un piesārņoto ūdeņu pieņemšanu, kā arī izstrādāt kuģu radīto atkritumu apsaimniekošanas plānu ostās;
- nodrošināt ziemas navigāciju ostā;
- noteikt Starptautiskā kuģu un ostu iekārtu aizsardzības kodeksa (ISPS) prasību izpildi ostā un kontrolēt ostas teritorijā izvietoto organizāciju darbību atbilstoši ostu iekārtu aizsardzības plāniem;
- pieņemt lēmumu par atļauju uzsākt paredzēto darbību ostas teritorijā atbilstoši likumam "Par ietekmes uz vidi novērtējumu".

KP uzmanība tiek vērsta arī uz apsvērumu, ka Ministru kabineta 04.02.2020. noteikumu Nr. 77 "Rīgas brīvostas noteikumi" 3. punktā noteikts, ka Rīgas brīvostas infrastruktūras apsaimniekošanu, navigācijas un tehnisko līdzekļu uzturēšanu, ledus laušanu, avārijas seku likvidēšanu, hidrogrāfiskos mērījumus, loču transfēru, loču pakalpojumu un navigācijas pakalpojumu nodrošināšanu ostā un ostas pievedceļos, kā arī padziļināšanas darbus veic brīvostas pārvalde pati vai ar juridiski patstāvīgu vienību, kuru tā kontrolē līdzīgi tam, kā tā kontrolē savas struktūrvienības.

Attiecībā uz riskiem, kas iestātos, ja publiskās personas neiegūtu līdzdalību Kapitālsabiedrībā, Izvērtējumā tiek norādīts, ka šādā gadījumā publiskais sektors zaudētu ietekmi pār stratēģiski svarīgu nozari, jo pastāv šādi riski – kuģošanas drošības riski, militārās drošības riski un Ziemeļatlantijas līguma organizācijas jeb NATO kravu apkalpošanas riski. Atbilstoši Nacionālās drošības likumam ostas un vairāki to termināli ir iekļauti valsts kritiskās infrastruktūras objektu sarakstā. Pašvaldība ir ieinteresēta ostu pārvaldības nodrošināšanā, jo tādējādi palielinās iekšzemes kopprodukts, pakalpojumu eksports, darba vietas, investīciju apjomi, ieņēmumi Valsts un Pašvaldību budžetos. Pastāv risks, ka privātā sektora tirgus dalībniekam ir ekonomiski neizdevīgi pildīt ostu pārvaldēm likumā noteiktās funkcijas. Ostām jābūt drošām ne vien kuģošanas, bet arī kravu uzglabāšanas un pārkraušanas ziņā.

Tiek paskaidrots, ka Rīgas osta ir lielākā osta Latvijā, ostas darbības traucējumi var novest pie kuģu novirzīšanas uz citām ostām, kur šādas problēmas nepastāv. Tas novestu pie kravu apgrozījuma krituma, atstājot negatīvu ietekmi uz ostā strādājošo komersantu uzņēmējdarbību, strādājošo skaitu un to ienākumu līmeni, un valsts budžetu kopumā. Turklāt Rīgas ostā tiek pākrautas arī militāra rakstura kravas. Kuģu kavēšanās vai to nespēja ienākt ostā novestu pie saistību neizpildes pret NATO partneriem, Latvijā un kaimiņvalstīs izvietoto NATO paplašināto kaujas grupu apgādes traucējumiem, tādējādi radot apdraudējumu Valsts un Baltijas drošībai. Līdz ar to nepārtraukta ostas darbība, tai skaitā ziemas navigācijas apstākļos ir stratēģiski svarīga Pašvaldības un Valsts attīstībai, kā arī Valsts drošībai.

No Izvērtējumā sniegtās informācijas secināms, ka Rīgas brīvostas pārvaldes meitas sabiedrība – sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Rīgas brīvostas flote" (turpmāk – RBF) – atbilstoši statūtiem sniedz vairākus pakalpojumus, kas saistīti ar valsts pārvades funkciju izpildi – ziemas navigācijas nodrošināšana Rīgas brīvostas akvatorijā, veicot ledus laušanu ar savā īpašumā esošajiem ledlaužiem, Rīgas brīvostas akvatorijā radušos piesārņojuma seku likvidēšana, piedalīšanās piesārņojuma seku likvidēšanā jūrā, Rīgas brīvostas vienotās tehniskās drošības sistēmas iekārtu uzturēšana un apkalpošana u. c. RBF šos pakalpojumus sniedz atbilstoši Rīgas brīvostas pārvaldes uzdevumiem un saskaņā ar Rīgas brīvostas attīstības programmā noteikto.

Attiecībā uz ziemas navigācijas pakalpojuma nodrošināšanu Izvērtējumā ir papildus skaidrots, ka nepieciešamība nodrošināt ziemas navigāciju ostā izriet arī no Ministru kabineta 21.12.2010. noteikumu Nr. 1171 "Noteikumi par Latvijas ūdeņu izmantošanas kārtību un kuģošanas režīmu tajos" 15. punkta, kas paredz, ka Rīgas brīvostas pārvalde, ņemot vērā reālos ledus apstākļus un iespējamus cilvēku dzīvības apdraudējumus jūrā, kā arī lai aizsargātu Latvijas kuģojamos ūdeņus un piekrastes zonu Irbes jūras šaurumā un Rīgas jūras līcī, iespēju robežās nodrošina ledlauža pakalpojumus Irbes jūras šaurumā un Rīgas jūras līcī.

Attiecībā uz RBF piedalīšanos piesārņojuma seku likvidēšanā jūrā, Izvērtējumā ir papildu norādīts, ka Piesārņojuma seku, ja tādas radušās, savlaicīgai novēršanai ir būtiska nozīme Rīgas brīvostas nepārtrauktai un efektīvai darbībai. Piesārņojuma seku likvidācijas pakalpojumu pieejamība ir nepieciešama nepārtrauktā 24/7 režīmā. Šobrīd RBF ir vienīgais uzņēmums, kas Rīgas brīvostā spēj sniegt nekavējošu piesārņojuma seku likvidācijas pakalpojumu pilnā apmērā, ieskaitot darbu izpildi Rīgas brīvostas akvatorijā un jūrā.

Izvērtējumā tiek skaidrota arī RBF nepieciešamība nodrošināt tehniskās drošības sistēmas iekārtu uzturēšanu un apkalpošanu, proti, tiek skaidrots, ka ostas drošība ir Rīgas brīvostas pārvaldes prioritāte, kas sadarbībā ar atbildīgajām Valsts un Pašvaldības struktūrām un operatīvajiem dienestiem tiek uzraudzīta īpaši atbildīgi. Rīgas ostā ir ieviesta vienotā tehniskās drošības sistēma, kas sastāv no vienotās piekļuves kontroles sistēmas, videonovērošanas sistēmas, elektroniskās apziņošanas sistēmas, ugunsgrēka trauksmes sistēmas, datu pārraides sistēmas un apsardzes sistēmas. Visas vienotās drošības sistēmas daļas ir savā starpā saistītas un integrētas. Ostas drošības sistēmu darbības traucējumi vai nepilnības to darbībā var novest pie nopietniem drošības apdraudējumiem Rīgas ostā ar neprognozējama apmēra sekām, kas var radīt apdraudējumu Valsts drošībai kopumā. Līdz ar to Rīgas ostas drošības sistēmu uzturēšana tehniskā kārtībā un to nepārtraukta funkcionēšana ir stratēģiski svarīga ne tikai Rīgas ostas, bet arī Pašvaldības un Valsts sekmīgai darbībai un tālākai attīstībai, kā arī Valsts drošībai.

Attiecībā uz pakalpojumiem, kas izriet no Kapitālsabiedrības pienākuma nodrošināt valsts funkciju izpildi, KP norāda, ka šie pakalpojumi vispārīgi būtu atzīstami par stratēģiski svarīgiem. Vienaļpus KP norāda, ka arī stratēģiski svarīgus pakalpojumus noteiktos gadījumos ir iespējams sniegt privātajiem tirgus dalībniekiem. Iepriekšminētais izriet no VPIL 88. panta otrajā daļā noteiktā pienākuma izvērtēt, vai nepastāv citi efektīvāki veidi konkrēto mērķu sasniegšanai.

Ņemot vērā, ka privātos tirgus dalībniekus iespējams piesaistīt arī atsevišķa pakalpojuma posma nodrošināšanā, kas tieši neietekmē ostas darbības nepārtrauktību un valsts drošību, KP aicina Pašvaldību apsvērt iespēju iesaistīt privātos tirgus dalībniekus ostas funkciju nodrošināšanā, ja šāda rīcība ir ekonomiski pamatota.

Darbība privāto tiesību jomā

Atbilstoši Izvērtējumā norādītajam saskaņā ar Ostu likuma 7. panta trešo daļu, privāto tiesību jomā Kapitālsabiedrībai ir noteiktas šādas funkcijas:

- sniegt priekšlikumus un piedalīties ostas attīstības programmas izstrādē;
- nodrošināt Latvijas Ostu, tranzīta un loģistikas padomē akceptētās ostas attīstības programmas realizāciju;
- apsaimniekot īpašumā esošo vai valdījumā nodoto īpašumu – hidrotehniskās būves, piestātnes, kuģu ceļus, navigācijas iekārtas un ierīces ostā, akvatoriju un navigācijas ierīces Satiksmes ministrijas noteiktajos apsaimniekošanas rajonos, kā arī ar ostas darbību saistīto infrastruktūru;
- izstrādāt un apstiprināt ostas pārvaldes nolikumā noteiktajā kārtībā finanšu līdzekļu izlietojuma tāmes projektu nākamajam kalendārajam gadam un turpmākajiem pieciem

gadiem un, ja nepieciešams, precizējumus iepriekšējā gadā iesniegtajā perspektīvajā finanšu līdzekļu izlietojuma tāmē;

- organizēt ostas izbūvi un ar ostas darbību saistītās infrastruktūras izbūvi ostas teritorijā atbilstoši ostas attīstības programmai;
- izpētīt ostas pakalpojumu pieprasījumu un piedāvājumu un nodrošināt ostas pakalpojumu kompleksu, slēdzot līgumus ar komersantiem. Ostas pārvalde var pieņemt lēmumu sniegt pakalpojumu, izņemot kravu apstrādes pakalpojumus, pati vai ar juridiski patstāvīgu vienību, kuru ostas pārvalde kontrolē līdzīgi tam, kā tā kontrolē savas struktūrvienības, atbilstoši Latvijas Republikas normatīvajiem aktiem un Eiropas Parlamenta un Padomes 2017. gada 15. februāra regulai (ES) 2017/352, ar ko izveido ostas pakalpojumu sniegšanas sistēmu un kopīgos noteikumus par ostu finanšu pārredzamību un ievērojot Valsts pārvaldes iekārtas likumā noteikto;
- slēgt līgumus ar komercsabiedrībām par to darbību ostā atbilstoši ostas pārvaldes nolikumam, ostas attīstības programmai un plānošanas dokumentiem;
- savu pilnvaru ietvaros rīkoties ar ostas zemi un uz tās esošajiem valdījumā nodotajiem valsts vai pašvaldības īpašuma objektiem;
- nodrošināt tās īpašumā esošās vai valdījumā nodotās infrastruktūras uzturēšanu un attīstību, kā arī piedalīties ar ostas darbību saistītās infrastruktūras attīstīšanā;
- nodrošināt ostas maksas, nomas (īres) maksas, kā arī maksas par apbūves tiesību iekasēšanu.

Izvērtējumā norādīts, ka atbilstoši VPIL 88. panta pirmās daļas 1. un 2. punktam Kapitālsabiedrība sniegs tādas ostai specifiskus pakalpojumus kā loču, kuģu satiksmes vadības centra, velkoņu, tauvošanas, iekšējā dzelzceļa tīkla pārvaldības u. c. pakalpojumus, kas ir stratēģiski svarīgi valsts un pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai un valsts drošībai.

Attiecībā uz īpašumu apsaimniekošanu, KP vērtējumā, Rīgas ostas teritorijā esošie īpašumi atzīstami par stratēģiski svarīgiem, ņemot vērā, ka atbilstoši Nacionālās drošības likuma 22.2 pantam ostas un to termināli ir atzīstami par objektiem, kuri ir būtiski svarīgu sabiedrības funkciju īstenošanai, kā arī cilvēku veselības aizsardzības, drošības, ekonomiskās vai sociālās labklājības nodrošināšanai un kuru iznīcināšana vai darbības traucējumi būtiski ietekmētu valsts un sabiedrības pamatfunkciju īstenošanu. Līdz ar to Kapitālsabiedrības darbība, kas saistīta ar šo nekustamo īpašumu pārvaldīšanu, ir atbilstoša VPIL 88. panta 3. punktam.

Papildus Pašvaldība saistībā ar Kapitālsabiedrības darbību privāto tiesību jomā norāda, ka no Ostu likuma izriet Rīgas brīvostas pārvaldes pienākums nodrošināt un pilnveidot ostas pakalpojumu kompleksu, proti, Rīgas osta pēc Kapitālsabiedrības dibināšanas var paplašināt sniedzamo pakalpojumu klāstu, kļūstot arī par ostas iekšējo operatoru, un sniegt ostas pakalpojumus pati vai izmantot juridiski patstāvīgu vienību, kuru tā kontrolē, slēgt līgumus ar komercsabiedrībām par to darbību ostā atbilstoši ostas pārvaldes nolikumam, ostas attīstības programmai un plānošanas dokumentiem.

Izvērtējumā uzsvērts, ka nolūkā veiksmīgi iekļauties vienotajos transkontinentālajos transporta koridoros, piedāvājot pakalpojumus ar augstu pievienoto vērtību, palielinot apstrādājamo kravu apjomu un nodrošinot augstas kvalitātes pasažieru apkalpošanu, paredzēts, ka Kapitālsabiedrība papildus līdz šim sniegtajiem pakalpojumiem privāto tiesību jomā nodrošinātu arī šādas funkcijas – vilkšanas pakalpojumu sniegšana (palīdzība, kas sniegta ūdens transportlīdzeklim, izmantojot velkoni, lai nodrošinātu drošu ienākšanu ostā vai iziešanu no tās vai drošu navigāciju ostā, palīdzot ūdens transportlīdzeklim veikt manevrus), kravu apstrādes u. c. iekšējā operatora pakalpojumus.

Attiecībā uz velkoņu pakalpojumiem, Izvērtējumā norādīts, ka Eiropas Parlamenta un

Padomes 2017. gada 15. februāra Regulas (ES) 2017/352, ar ko izveido ostas pakalpojumu sniegšanas sistēmu un kopīgos noteikumus par ostu finanšu pārredzamību (turpmāk – Ostu regula) nosaka velkoņu pakalpojumu stratēģisko nozīmi, turklāt velkoņu pakalpojumu sniegšana izriet no ostai tipiskām funkcijām un tiesību normās noteiktajiem pienākumiem. Izvērtējumā tiek norādīts, ka velkoņu pakalpojumu tirgū nav pietiekams piedāvājums Latvijas ostās, līdz ar to šāda pakalpojuma sniegšana novērstu tirgus nepilnību. Arī šobrīd Ministru kabineta noteikumu Nr.77 “Rīgas brīvostas noteikumi” 85. punkts noteic, ka velkoņu pakalpojumus ostā sniedz brīvostas pārvalde pati vai ar juridisku patstāvīgu vienību, kuru tā kontrolē. Līdz ar to Izvērtējumā secināts, ka velkoņu pakalpojumu sniegšana ir no tiesību normām izrietošs pienākums.

KP norāda, ka Ostu regula vispārīgi ir vērsta uz konkurences veicināšanu ostas pakalpojumu sniedzēju starpā, Ostu regulas 6. pants paredz izņēmuma gadījumus, kad konkurenci ostā iespējams ierobežot. Arī Ostu regulas 8.panta 1.punkts, uz kuru sniegta atsauce Izvērtējumā, piešķir tiesības ostas iestādei izvēlēties sniegt kādu no ostas pakalpojumiem kā iekšējam operatoram. Savukārt Ministru kabineta noteikumu Nr.77 “Rīgas brīvostas noteikumi” 85. punkts Izvērtējumā nav citēts pilnībā, proti, tas paredz ne tikai ostas pārvaldes tiesības sniegt velkoņu pakalpojumus, bet nosaka tiesības šos pakalpojumus sniegt arī komercsabiedrībām, kurām ir noslēgti līgumi ar brīvostas pārvaldi par komercdarbības veikšanu ostā.

KP ieskatā, ir būtiski nošķirt ostas pārvaldes funkciju organizēt pakalpojumu sniegšanu ostā no pašas ostas pārvaldes iesaistes pakalpojumu sniegšanā. Līdz ar to KP vērtējumā minētā tiesību norma nenosaka pienākumu ostas iestādei iesaistīties velkoņu pakalpojumu sniegšanā.

Attiecībā uz Kapitālsabiedrības iespējamo iesaisti velkoņu pakalpojumu sniegšanā KP atgādina, ka starp Rīgas brīvostas pārvaldi un KP 10.06.2015. ir noslēgts administratīvais līgums Nr. 2- AL, kura grozīšanu vai atcelšanu regulē Administratīvā procesa likuma noteikumi. Ar Līgumu Rīgas brīvostas pārvalde apņēmas vairs nesniegt velkoņu pakalpojumus Rīgas ostā. Ievērojot minēto, KP aicina Pašvaldību vērtēt Kapitālsabiedrības kā Rīgas brīvostas pārvaldes tiesību un saistību pārņēmējas iespējas sniegt velkoņu pakalpojumus.

Attiecībā uz Saistošo noteikumu projektu, ņemot vērā šajā atzinumā minēto, KP iebilst pret Saistošo noteikumu projekta 2. punkta² redakciju turpmāk minēto apsvērumu dēļ.

Pirmkārt, gramatiski tulkojot 2. punktu, iespējams nonākt pie nepareiza secinājuma, ka visi pakalpojumi, kas tiek vai tiks sniegti tirgus nepilnības apstākļos ir vienlaikus atzīstami par stratēģiski svarīgiem. Šāda prezumpcija būtu nepareiza un pretēja likumdevēja mērķim nodalīt gadījumus, kad publiskas personas kapitālsabiedrība sniedz pakalpojumus tirgus nepilnības apstākļos no gadījumiem, kad tiek sniegti stratēģiski svarīgi pakalpojumi. KP norāda, ka tirgus nepilnība kā ekonomiska parādība var būt īslaicīga, proti, ienākot tirgū jauniem tirgus dalībniekiem, tirgus nepilnība vairs nepastāv un līdz ar to publiskas personas kapitālsabiedrībai, veicot līdzdalības izvērtējumu, var būt pamats lemt par darbības izbeigšanu attiecīgajā tirgus segmentā. Savukārt stratēģiski svarīgiem pakalpojumiem to stratēģiskajai nozīmei parasti ir ilglaicīgs raksturs.

Otrkārt, kā to KP ir norādījusi vairākkārt savos atzinumos, ņemot vērā likumdevēja mērķi ierobežot nepamatotu publiskas personas līdzdalību kapitālsabiedrībā, t.sk. publiskas personas kapitālsabiedrības darbību konkrētos tirgos, vērtējot pakalpojumu atbilstību VPIL

² Saistošo noteikumu projekta 2. punkts: “Par Pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai un drošībai stratēģiski svarīgiem pakalpojumiem jeb pakalpojumiem ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi tiek atzīti Rīgas brīvostas pārvaldības pakalpojumi un to ietvaros sniegtie loču, kuģu satiksmes vadības centra, velkoņu, tauvošanas, iekšējā dzelzceļa tīkla pārvaldības u. c. pakalpojumi, kas tiek sniegti Rīgas brīvostas teritorijā tirgus nepilnības apstākļos.”

88. panta pirmās daļas 2. punktam, ir nepieciešams ne tikai atzīt konkrētu pakalpojumu par stratēģiski svarīgu, bet Pašvaldībai ir arī nepieciešams veikt tirgus izpēti, tādējādi pamatojot iespējamās tirgus nepilnības pastāvēšanu un efektīvāka veida sasniegt izvirzīto mērķi neesamību. Līdz ar to, pirms noteiktu pakalpojumu veidu iekļaušanas Saistošo noteikumu projekta 2. punktā ar norādi, ka šo pakalpojumu tirgū pastāv tirgus nepilnība, Pašvaldībai būtu jāveic tirgus izpēte, pamatojot tirgus nepilnības pastāvēšanu.

Veicot tirgus izpēti, KP aicina Pašvaldību īpaši uzmanīgi vērtēt tirgus nepilnības pastāvēšanu velkoņu tirgū, ņemot vērā, ka citās Latvijas lielākajās ostās velkoņu pakalpojumus nodrošina privātie tirgus dalībnieki. Vadoties no šobrīd KP rīcībā esošās informācijas³, KP nav pamata uzskatīt, ka velkoņu tirgū pastāvētu tirgus nepilnība.

Ir atbalstāma iniciatīva attīstīt Rīgas ostas stratēģiski nozīmīgas infrastruktūras pārvaldīšanu un attīstīšanu ar mērķi veicināt ne tikai Rīgas ostas, bet arī Rīgas valstspilsētas konkurētspēju un izaugsmi citu pilsētu starpā, tomēr vienlaikus KP atgādina, ka valsts iesaiste komercdarbībā ir iespējama tikai VPIL 88. pantā noteiktajos gadījumos. Līdz ar to pirms katra atsevišķa pakalpojuma sniegšanas uzsākšanas ir veicams konkurences situācijas izvērtējums un iegūstams KP un komersantus pārstāvošo biedrību vai nodibinājumu viedoklis.

KP vērtējumā, kopumā Kapitālsabiedrības izveidošana atbilst Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88. panta pirmās daļas 1., 2. punktam un 3. punktam, kas nosaka, ka publiska persona savu funkciju efektīvai izpildei var dibināt kapitālsabiedrību vai iegūt līdzdalību esošā kapitālsabiedrībā, ja darbības rezultātā tiek radītas tādas preces un pakalpojumi, kā arī tiek pārvaldīti tādi īpašumi, kas ir stratēģiski svarīgi valsts vai pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai vai valsts drošībai.

KP arī aicina Pašvaldību un Kapitālsabiedrību apsvērt iespēju nodot tiesības sniegt atsevišķus pakalpojumus vai to posmus (daļas), kur nepastāv tirgus nepilnība un kas tieši neskar ostas drošības aspektus, privātajam sektoram, piemēram, rīkojot iepirkumu par atsevišķu apsaimniekošanas pakalpojumu sniegšanas Rīgas ostas teritorijā.

Arī pēc Kapitālsabiedrības dibināšanas, ir būtiski, lai Kapitālsabiedrībai patstāvīgi regulāri veiktu konkurences neitralitātes izvērtējumus, lai novērstu tās darbības neatbilstības Konkurences likuma 14.¹ pantam riskus.⁴

Priekšsēdētāja p. i.

J. Račko

³ Skatīt: <https://www.portofventspils.lv/lv/pakalpojumi-osta/velkoni/>, <https://liepaja-sez.lv/uploads/assetDocument/source/60e57374b90c3.pdf>

⁴ Konkurences neitralitātes izvērtēšanas vadlīnijas. Pieejamas: <https://www.kp.gov.lv/lv/media/1147/download>